

O APLICĂ SCITICĂ DE LA ȘEICA MICĂ

(R. MEDIAȘ, REG. BRAȘOV)

Una dintre problemele istoriei Transilvaniei, rămasă pînă acum nesoluționată sau mai bine-zis asupra căreia nu există o părere unanim acceptată este cea a sciților. Această problemă se încadrează într-o sferă mai largă și anume a prezenței sciților pe teritoriul Europei centrale și sud-estice. După unii cercetători elementele culturii materiale scitice, pe teritoriile amintite, reprezintă doar influențe culturale și nu prezența lor efectivă ¹. În ce ne privește sîntem de părere că în Transilvania avem de-a face cu un grup scitic venit aici de pe teritoriul de silvo-stepă al Uniunii Sovietice, teritoriu în care își găsesc analogii cele mai multe dintre materialele scitice din Transilvania. Este foarte probabil ca pe teritoriile de silvo-stepă ale Uniunii Sovietice să nu fi existat o populație omogenă din punct de vedere etnic și că elementul scitic de aici să fi fost amestecat cu alte populații printre care și traci.

Sciții din Transilvania au fost identificați de către acad. C. Daicoviciu cu agatîrșii amintiți de Herodot ². Nu vom înșira aici toate argumentele care ne fac să vedem în purtătorii culturii materiale scitice un grup străin și nu autohton în Transilvania, argumente pe care le-am adus cu altă ocazie ³. Aici vrem să publicăm încă o piesă de factură scitică care vine să întărească concluziile la care am ajuns.

---

¹ Dintre ultimele lucrări privind această problemă vezi F. Hančar, *Die Skythen als Forschungsproblem*, în *Reinecke Festschrift*, Mainz, 1950, p. 67—83; T. Sulimirski, *Die Skythen in Mittel- und Westeuropa*, în *Bericht über den V. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte, Hamburg vom 24. bis 30. August, 1958*, Berlin, 1961, p. 793—843; M. Dusek, *Die Thrako-Skytische Periode in der Slowakei*, în *SlovArch*, IX, 1—2, 1961, p. 155—174.

² C. Daicoviciu, *Insemnări despre daci* (VIII), în *Sleaua*, nr. 5, 1956, p. 116.

³ Vezi *Un akinakes inedit din Muzeul Făgăraș. Considerații asupra grupului scitic din Transilvania*, în *Omagiul lui C. Daicoviciu*, București, 1960, p. 117—130. Trebuie să acceptăm și cu această ocazie că grupul scitic din Transilvania se deosebește substanțial atît de cel din Cehoslovacia cît și de cel de pe Tisa, deși M. Dusek, *op. cit.*, le consideră ca o unitate. Deosebiră esențială constă în însuși ritul funerar și anume în Transilvania avem numai înhumăție și

În 1945 K. Horedt ⁴ a publicat un ornament scitic de curea, în formă de cruce, descoperit în hotarul comunei Șeica Mică (r. Mediaș) și păstrat în colecțiile Muzeului Brukenthal din Sibiu (inv. nr. 12040). În colecțiile aceluiași muzeu, provenind tot de la Șeica Mică, se mai păstrează o aplică

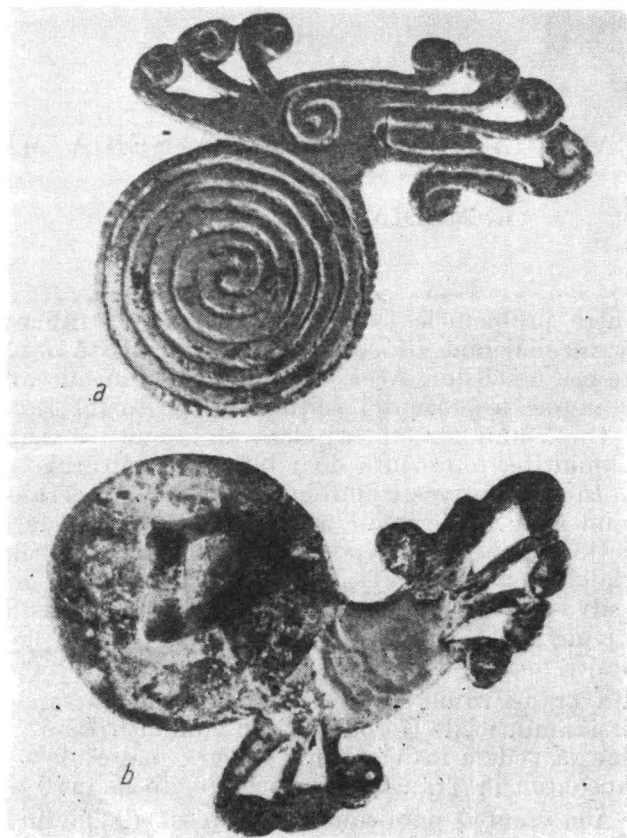

Fig. 1. — Aplica scitică de la Șeica Mică.

terminată printr-un cap de cerb stilizat și un vîrf de săgeată din bronz cu trei muchii (Muz. Brukenthal, inv. nr. 13017). Nu este exclus ca toate aceste piese să fi făcut parte din inventarul unui mormînt sau, mai probabil, provin din mai multe morminte ale unei necropole scitice de la Șeica Mică. Ni se pare mai puțin probabil să fie vorba doar de un singur

cu totul excepțional incineratie. Din numeroasele morminte pe care le cunoaștem există doar două morminte de incineratie în necropola de la Ciumbud unde au fost dezvelite 22 de morminte. Cf. St. Ferenczi, *Săpăturile arheologice de la Ciumbud (r. Aiud)*, în *Probleme de muzeografie*, Cluj, 1960, p. 233—240.

⁴ K. Horedt, *Skythische Riemenzierale*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 545.

mormînt pentru că piesele au intrat în Muzeul Brukenthal din Sibiu la date diferite ; astfel vîrfurile de săgeată a fost achiziționat în 1879, iar ornamentul de curea abia în 1890. Din păcate însă nu avem nici o relatare asupra condițiilor în care au fost descoperite. În registrele de inventar ale Muzeului Brukenthal, în cazul ornamentului publicat de K. Horedt, se menționează punctul topografic „Im Stampen”, iar pentru celelalte este dată numai localitatea Șeica Mică (Klein Schelken), fără altă precizare.

Aplica (Muz. Brukenthal, inv. nr. 10430 — A. 6 799)⁵ este de bronz și a fost confecționată prin turnare. Ea este de forma unui disc ornamentat cu o linie incizată în formă de spirală și se termină printr-un cap de cerb foarte stilizat (fig. 1 a). Coarnele cerbului sînt redată în maniera specifică pentru arta animalieră scitică și anume linii drepte sau oblice, răsucite la capăt în formă de cerc⁶, iar ochiul este și el redat printr-o linie răsucită. Pe fața interioară discul este prevăzut cu o toartă de fixare (fig. 1 b). Piesa are următoarele dimensiuni : diametrul discului 3,6 cm ; grosimea plăcii 0,2 cm ; lungimea ornamentului în formă de cervideu 6 cm ; lățimea lui 2,5 cm ; lungimea torții 1,4 cm ; lățimea 0,5 cm ; grosimea 0,3 cm.

Pînă acum din Transilvania se cunoștea o singură aplică de bronz în formă de cerb, descoperită într-un mormînt de inhumație la Sf. Gheorghe⁷. În schimb, asemenea piese sînt numeroase pe teritoriul Uniunii Sovietice, fără să vorbim de piesele mai mari de aur lucrate în stil animalier. Cea mai apropiată analogie pe care o cunoaștem o constituie o aplică de bronz dintr-un mormînt scitic aparținînd grupului kuban a lui E. Minns⁸. Aplica de la Șeica Mică este însă și mai mult stilizată decît cea publicată de Minns, iar corpul animalului lipsește cu desăvîrșire. Asemenea aplici reprezentînd cerbi foarte stilizați se întîlnesc și în grupul kievian⁹. În același grup se întîlnesc aplici de bronz cu spirală incizată însă fără să aibă ornamentul în formă de cap de cerb¹⁰. În stilul animalier scitic se schematizează uneori așa de mult, încît cu greu poate fi recunoscut animalul despre care este vorba¹¹.

Cerbul sub diferite forme se întîlnește în toate grupele scitice, atît în partea europeană a Uniunii Sovietice cît și în cea asiatică¹². De asemenea

⁵ Mulțumim și pe această cale conducerii Muzeului Brukenthal care ne-a pus la dispoziție pentru studiu și publicare și ne-a trimis fotografia piesei de care ne ocupăm.

⁶ Vezi, de exemplu, cerbul de la Kul-Oba. Ellis H. Minns, *Scythians and Greeks*, Cambridge, 1913, p. 203, fig. 98.

⁷ Z. Székely, *Mormîntul scitic de la Sf. Gheorghe*, în *SCIV*, XII, 1960, 2, p. 373—380. Pentru a-și putea susține teza, după părerea noastră lipsită de temel, că în Transilvania este vorba numai de influențe scitice și nu de prezența lor efectivă, Z. Székely atribuie aplica de la Sf. Gheorghe grecilor. Or, este îndeobște cunoscut faptul că marca majoritate a obiectelor de podoabă scitice sînt confecționate în ateliere grecești pentru sciți și sînt vehiculate de ei. Am arătat cu altă ocazie, în *Omăgiu lui C. Daicoviciu*, p. 117—129, că în Transilvania prezența sciților este dovedită atît de izvoarele arheologice cît și de cele literare.

⁸ Ellis H. Minns, *op. cit.*, p. 214, colț dreapta.

⁹ *Ibidem*, p. 191.

¹⁰ *Ibidem*, p. 190.

¹¹ M. Rostovtzeff, *Iranians and Greeks in south Russia*, Oxford, 1922, p. 194.

¹² Cf. Ebert, I, *RL*, XIII, Berlin, 1929, p. 73 și urm.

este întâlnit în descoperirile scitice de pe teritoriul Republicii Populare Ungare ¹³.

Aplicile de bronz de felul celei de la Șeica Mică se turnau probabil în ateliere grecești pentru sciți, ca și alte obiecte, cum ar fi de exemplu oglinzile ¹⁴, și foloseau ca podoabe de harnașament sau pentru ornamentarea scuturilor ¹⁵.

Până nu demult în repertoriul descoperirilor scitice din Transilvania ¹⁶ arta animalieră scitică era reprezentată doar pe minerele oglinzilor de bronz și pe virfurile de baldachin, în afara binecunoscutei săbii de la Dobolii de Jos, fapt pentru care, printre altele, unii autori au înclinat să atribuie aceste descoperiri autohtonilor traci ¹⁷. Iată, însă, că la lista obiectelor scitice din Transilvania vin să se adauge acum și reprezentări ale binecunoscutului cerb din arta animalieră scitică, prezent pe aplica de la Șeica Mică și pe cea de la Sf. Gheorghe.

I. 41. CRIȘAN

СКИФСКАЯ БЛЯХА ИЗ ШЕЙКА МИКЭ

(Р-П МЕДНАШ, БРАШОВСКАЯ ОБЛ.)

РЕЗЮМЕ

Автор публикует скифскую бляху (рис. 1), найденную в Шейке Микэ и хранящуюся в Брукентальском музее в Сибиу. В этой же местности были найдены скифское ременное украшение, опубликованное К. Хоредтом (в «*Dacia*», XI—X, 1941—1944, стр. 545), и бронзовый трехгранный наконечник стрелы, хранящийся в Брукентальском музее. Автор предполагает, что все предметы происходят из разрушенных скифских погребений.

До сих пор в Трансильвании была известна единственная, изображающая оленя, скифская бляха, найденная в Сф. Георге. Для бляхи из Шейка Микэ, где голова оленя сильно стилизована, автор приводит аналогии из кубанской и киевской групп Е. Миниса.

С опубликованием данной бляхи увеличивается число предметов скифского искусства, звериного стиля, в Трансильвании, представленного

¹³ Vezi de exemplu, N. Fettich, *A tápiószentmártoni aranyszarvos*, in *AE*, 1927, p. 138—145; idem, *A zöldsáhpusztai szkítafelet*, in *ArchHung*, III, 1928.

¹⁴ Cf. N.N. Bondari, in *SA*, XXIII, 1953, p. 59; M. Párducz, *Szkíta tükrök a kárpát-medencében*, in *AE*, 85, 1958, p. 61.

¹⁵ Cf. N. Fettich, *A garcsinóvói szkítafelet*, in *ArchHung*, XV, 1934, p. 30.

¹⁶ Vezi ultima listă de I. H. Crișan, in *AMMediaș*, III, 1955—1956, p. 60—68, cu completări, in *Omăgiu lui C. Daicoviciu*, p. 125, n. 4.

¹⁷ Ca, de exemplu, A. I. Melnikova, in *SA*, XXII, p. 248—249.

до сих пор (кроме недавно опубликованной бляхи из Сф. Георге) лишь ручками бронзовых зеркал и верхними концами балдахина, не считая хорошо известного меча из Доболии де Жос.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКА

Рис. 1. — Скифская бляха из Шейка Микэ.

UNE APPLIQUE SCYTHIQUE DE ȘEICA MICĂ

(DISTRICT DE MEDIAȘ, RÉGION DE BRAȘOV)

RÉSUMÉ

L'auteur publie une applique scythique (fig. 1) découverte à Șeica Mică et conservée au Musée Brukenthal de Sibiu. Dans cette même localité on a découvert aussi un ornement scythique de courroie publié par K. Horedt (dans *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 545) et une pointe de flèche en bronze à trois arêtes, tous conservés également au Musée Brukenthal. L'auteur suppose que toutes ces pièces proviennent de tombes scythiques, aujourd'hui disparues.

On ne connaissait jusqu'à présent qu'une seule applique scythique représentant un cerf, découverte à Sf. Gheorghe. Pour celle de Șeica Mică, dont la tête du cerf est fortement stylisée, l'auteur cite des analogies avec celles du groupe de Kuban et de Kiew de E. Minns.

La publication de cette pièce s'ajoute aux autres éléments de l'art animalier scythique de Transylvanie, représenté jusqu'à présent (en dehors de l'applique de Sf. Gheorghe, récemment publiée) seulement par les manches de glace en bronze et les pointes de baldaquin, à l'exception du sabre renommé de Dobolii de Jos.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Applique scythique de Șeica Mică.